

מפתחות ותוכן וזיו' ושי' מהספר חד וחלק

יד

על האדם לעשות סעודה ביום שנעשה בנו בר מזל
כיום שנכנס לחופה וז"ל אמרו כל העולה לגדולה
מוחלין לו על עונותיו כמו מי שעושה חופה. והב"מ
ג"כ עולה לגדולה היא כדאיחא במדרש רבה תולדות
על הכתוב ויגדלו הנערים. ושם אמרו לרי"ך אדם
להטפל בבנו עד י"ג שנים מכאן ואילך לרי"ך שיאמר
ברוך שפטרני כו'. ועל מחילת עונות מלינו שמזכרין
כמובא במשנה יומא. ואחר שגם הקטן מחויב מה"ת
בעונותין רק שחשו עליו מן השמים כמובא בש"ס
(סנהדרין כ"ה) ולפי"ז מובן שהאב הוליד תקלה מחמת
ידו שהרי בידו ה"ל למוחות. ולפי שיטת הר"מ והמחבר
מזכרין על מעקה בשו"מ מטעם זה. והביא דברי
ההוס' (ר"ה כ"ח) שכתבו כל דבר מזל שמוחייבה
בברכה או שמוחר לבדך אז יקרא על יום עשייתה
שם יו"ט. ובמקום שאין רשות לבדך בשם ומלכות
אין לקרא על עשייתה ביום הזה יו"ט לכן נראה
לדעתנו להכריע כדעת המחבר בשו"ע או"ח שם
ולבדך ברכה זו בשם ומלכות. עוד הביא דברי
המג"א דמשמע ביום שנכנס לשנת י"ד אכן להלכה
כדעת השו"ס שלא נקרא גדול אלא דוקא כשעבר
כל יום הנכנס לי"ד :

דרוש כא בו יבואר מה שדרש הגאון המחבר
ז"ל בעת התחלת בנין בית המדרש
הגדול הנקרא על שם הגביר ר' אריה ל"ב בראדסקי
שליט"א. ביאור א"ס י"ס יסוד להמנהג שעושין בהתחלה
הבנין של מקום בית הכנסת ובית המדרש. גם א"ס
מוחר לעשותו על שם היחיד. לפי המובא בש"ס
(מגילה כ"ט) דבית המדרש דכרכים י"ס לו יותר
קדושה משום דרבים הוא גם א"ס י"ס חיה עליו בזה
א"ס נעשה על שם יחיד מגדולי ישראל בעשרו. הביא
דברי המשנה (שבועות י"ד) ודברי הש"ס שם. עוד
הביא דברי הש"ס (מגילה כ"ח) על הפסוק והשימותי
את מקדשיכם דגם על בתי מדרשות שבחוץ לארץ
דא"פ שהן שוממין בקדושתן הן עומדים. מפלפל
בחכמה באריכות בדברי הש"ס והר"מ והפוסקים
ע"פ ההלכה שהעלה לבלי לעבור על לא תעשה
של לא תעשון כן לה' אלהיכם בעת בנינו שכתב
בהמדרש אשר בית הכנסת נקרא מקדש משע ואסור
לחון דבר מבית הכנסת כמובא בספרי ע"כ כתב
המחבר ז"ל שלכן יותר טוב לעשות זאת על דעת
היחיד שעל ידו נחית הקדושה ובידו גם לשטותה.
וביאר שם שלפ"ז טוב עשו אנשי קהל עדת קיעב
שהחילו ליסוד בנין ביהמ"ד הזה על שם ראש העדה
המזין בעשרו כמעט יחיד בדורו ולו שם ותפארת
הולך ובא ממשפחת חכמים וסופרים ומונהיגי העדה
ורק בדרך הזה נוכל לבנות בית מקדש מעט ולהרום
ולתקן ולתקן וגם לשמרו בחארו ובהדרו כיד ה'
הטובה עלינו. וסיים שם הגאון המחבר בסוף הדרוש
שאמר בדרך הגדה להגביר ר' ל"ב בראדסקי
שליט"א העומד בראש כבוד הבית הזה אשר ארזנו
של אביו המנוח האדיר ר' ישראל בראדסקי זללה"ה
עומד לפנינו ובזכותו דבקו השערים. ישער בלבו
אשר צדור יתום הזה יעלה על דעתו להיות חלקי
בראש מחויבי ביהמ"ד הבטי כדת התורה כדורות
הראשונים לבלי לנפות ימין ושמאל. וקיימ"ל בש"ס
מגילה

ואין גרשון לאבות העולם ח"ו בזה. עוד מפלפל
המחבר באריכות בדין הח' פסוקים שקורין בשמחת
תורה ומביא דברי הש"ס והפוסקים עי"ש :

דרוש יח בו יבואר מה שדרש הגאון המחבר
ז"ל לסיום הש"ס שלמדו אותו ברכים
בבהמ"ד הגדול של סוחרים ביום ה' פ' בראשית.
העיר המחבר על מה דאיחא בסיום כל מסכת
הדרן עלך. מה הוא ההדרן מפלפל בחכמה באריכות
בדברי הש"ס והפוסקים בחכמה ענינים מיוחדים עי"ש
בגדול האריכות :

דרוש יט בו יבואר מה שדרש הגאון המחבר
ז"ל ביום ה' י' אייר יום האירוע
של הרה"ק ר' דוד מטאלנע ז"ע. וגם אז ה' סיום
לש"ס משנה. הביא המחלוקת שנתעוררה בין עדה
החסידים והמקובלים שעושים הלול ושבת ביום שנת
אדם לדיק מן הקדושים בני עליה שבזמננו. ובין העדה
הנקראים מתנגדים וגאונים בתראי כמו החסיד סופר
(חי"ד סי' רל"ג) ובשו"ת שם אריה להגאון ר' ל"ב
באלחנא (חי"ד סי' י"ד) שנתמירים בדבר וכתבו
לעשות הענין ביום הסתלקות אב ואם או אדם גדול
ובכל כחם רלו לישב המנהג שנהגים לעשות הלולא
על קבר רשבי' ולא עלתה בידם כראוי. וכתבו
לפי דעתם הוא איסור גמור. ועפ"י המובא בטור
(או"ח סי' תק"פ) בשם הבה"ג לרי"ך להתענות ביום
הסתלקות אבות העולם כמו בני אהרן ומרים עי"ש
שמפלפל בחכמה באריכות בדברי הש"ס ובפוסקים.
ובסוף הדרוש כתב המחבר ז"ל בעת הסתלקות לדיק
כזה שמראין לו שכרו אחרי שנת"אש מכל וכל הוי
אלו יום הזה יום החסד שמראין לו מלמעלה אשר שכרו
משלם ולא יקופח ח"ו. ולפי דברי הג' מבאלחנא דלכן
הוי א"ל רשבי' יום הלולא מפני שנעשה לו גם
שניל מדין המלכות והיתה מנוחתו בדרך כל הארץ
ולא ע"י הרוגי מלכות כמו כן יש לומר שבהסתלקות
הנשיא שה' כל ימיו בכבודו של עולם ובעשירות
ומ"מ מראין לו שכרו בעת הסתלקותו. יום הזה הוא
לו יום הגם ממש שרואה בעולמו ולכן מחויבים תלמידיו
בכל עת לעשות זכר ליום הגם הגדול הזה כפי
הרגשת הדיק ביום הזה. ואחרי שהדיק הקדוש אדמו"ר
ר' דוד ז"ל שנפטר ביום הזה ה' לדיק בן לדיק
ובדאי כל גדולתו בימיו ה' מפני שהוא לדיק בן לדיק
ולא"ס כזה אין מן הזורך להראות לו גמולו בעד
פעולתו. אך משיג ביום הזה מה שעתידין לתת
לו בהש"י. עולמות שזאת היא בחורת נחלה יותר מכפי
פעולה האדם כמו שהאב מנחיל לבניו גם שלא לפי
פעולתם. לכן הוא יום השמחה אלף פעמים
ככה עי"ש :

דרוש כ בו יבואר מה שדרש הגאון המחבר
ז"ל בסעודה בר מזל שדרש הש"ס פ' ויגש
הביא באמלע הדרוש דברי השו"ע (או"ח סי' רכ"ה)
חייב אדם לבדך ברכת שפטרני בשם ומלכות בעת
שנעשה בנו בר מזל. אכן בהנה"ה שם מסיים וטוב
לבדך בלי שם ומלכות. ובבאה"ט שם מביא שמלוח
76

וכ"ש דעדיפא גס מת"ה דרביס ורובס ככולס הכריעו
 כפי' השני שהביא הטור בפסע דברי הירושלמי .
 וההלכה היא שגדול ז"ל מת"ה כמ"ש . רק עומד לנו
 לנגד דברי ר"י במגילה כאמור . ות"ל יגעתי ונאלצתי
 בחשו' ראשון לליין מצעל פרי תואר ואו"ח על התורה
 שכתב בחיד' על מגילה שם שלכן פירשו ממנו מקלה
 סנהדרין מפני שכל כונתו מה שקבל השררה חל
 אחשוורוש ה"י רק לשמור שלא יהי' עוד סכנה . אבל
 זה ה"י אחר שכבר ניזול ולכן אמר גדול ת"ה
 מהלל נפשות כזה שכבר עברה הסכנה . אבל במקום
 שיש סכנה גם לאחר מישאל פשיטא דעדיף מת"ה
 וכ"ש הלל נפשות דרביס . וגם ה"י דאמרי החס גדול
 ת"ה מבנין בהמ"ק הוא נמשו שגם בלי עזרה הסופר
 סלקו שם חזירו והיו בגולה אף אי לא סלק
 עזרא . אבל זולת זה ה"י סליק

הגה"ה

לכנותו דבנין בהמ"ק עדיף
 מת"ה עיי"ש דבריו . ולפ"ז לק"מ
 מדברי הש"ס במגילה וספיר
 כתבו דל"ל גדול מת"ה .

לפני . אבל לפי המובא
 יחסר לנו לדעת טעמיהו דסנהדרין שלא פירשו ממנו אם לא נאמר
 דס"ל שגם ככה"ג מותר לבעל ת"ה ובאמת זה דבר רחוק .
 אמנם שמדברי רש"י שכתב לפי שבעל מדברי תורה ונכנס
 לשררה מוכן שלא ה"י בשררותו שום טעם שאפשר ה"י לו
 לבעל ת"ה כדברי בעל אה"ח . אבל לפ"ז קשה כאמור . ועוד
 דמדברי ר"י שאומר גדול ת"ה יותר מהלל נפשות משמע שגם
 במדברי ה"י הלל נפשות . ור"י סתמא אמר ולא פירש דבריו
 ובנגון דא ה"י לו לפרש ולא לסתום . ואולי רק לפי מהשכתו של
 מרדכי אומר הכי ומפרש עומד דסנהדרין שפירשו מאלו . והוכן
 גם ממילא העטם מאלו שלא פירשו . ובאמת יש להעיר מהא
 דאמרי במגילה שם שגדול ת"ה מבנין בהמ"ק . ולכאורה אין לך
 ז"ל יותר מבנין בהמ"ק . ולדברי בעל אה"ח אחי שפיר .
 עיי' למעלה בהג"ה ואכ"מ לכא"ר כ"ו . המבינה והחסדרן .

ועיין בשבט (ק"כ ע"א . כ"מ פ"ג ע"א) . ובש"ס ב"ב
 (ע"ה ע"א) אמרו חס בחופה לחם אחד ר"ח מלמד
 שכל אחד ואחד נכזה מחופתו של חזירו . פי' רשבי"ס
 חופתו של קטן מחופתו של חזירו הגדול ממנו . מזה
 מוכן שבכלל לריך זכות גדול ליכנס במחילות לדיקים
 הגדולים . ובש"ס ב"מ (נ"ג ע"ב ונמטות כ"א) אמר רבה
 מחילה לקלוט מדרבנן . ומחילה לאכול מדאורייתא .
 ועיי' במשנה במע"ש (פ"ג משנה ה' ו' ובר"מ בפ"ג מ"ה
 מע"ש הלכה ט') דשם מבואר דכה המחילות של
 ירושלים לקלוט הנכנס בתוכה לבלי יועיל עוד פריה
 הוא מדרביהס . ומבואר בראשונים בשם הירושלמי
 שכ"כ גדול כח המחילה שגם בלקלוט חינו מותר
 מה"ת אלא אם התנה בפירוש שלא ילקטו אבל לא
 בסתמא עיי"ש . מכל זה מוכן שא"א גם לבנים ולבני
 בנים ליכנס במחילות אבותיהם הקדושים נ"ע אלא
 אם יש להם עדות נאמנה שראויים המה לכך . וגם
 הח"ח א"א להם לכנס במחילות הגדול מהם שהרי
 נכזה הוא כאמור . אבל מדיוקי הרביס הלא המה
 העוסקים בל"ל באמונה ומטעמים בנערו של ייבור
 ודאי זוכים להכנס במחיתן של גדולי הלדיקים וגם
 מחילה של ברזל ח"נה מפסקת בינס לאבותיהם
 הקדושים נ"ע . וזהו שמקשה הש"ס מי מעיד בם
 שיוכו להכנס במחיתם . ומתרי ששני המלאכים המלוין
 איתו המה יעידון עליהם . ואחר שהנפטר הזה ה"י
 עוסק בל"ל באמונה ודאי זוכה הוא להכנס במחיתן
 של אבותיו הקדושים נ"ע

הגה"ה

ועתה נשוב לבאר ההלכה
 אם מותר להספיד בימים
 כאלו . הגם שכבר כתבנו טעם
 לשבט בהספד הנפטר הזה שהי'
 עוסק בל"ל באמונה וזכות
 אבותיו מסייעים לו דברית
 כמסורות נטועים .

סהרה"ג ב"ו הרי"ן
 יחי' בנו של הגאון
 המחבר יחי' .
 *דבריו מר אבא הגאון
 שליט"א המה
 כמסורות נטועים .

זכזה אמרתי לבאר דברי הש"ס בהענית (י"א ע"א)
 דחשבו המעלות מי שמועט עלמו עם הליבור
 ואמרי ההם שכן מלינו במרע"ה שלייער עלמו עס
 הליבור כו' ושמא יאמר אדם מי מעיד כי כו' דבי
 ר' שילא אמרי שני מלאכי השרת המלוין את האדם
 הן מעידין עליו שנאמר כי מלאכיו יורה לך . ובמהרש"א
 שם כתב שהעיקר הוא שלייער עלמו עס הליבור
 אפי' אם הוא בעלמו אינו בלרה וזה לא יזייר אלא
 באנשים העוסקים בל"ל . ושם הקשה מדוע רק על
 העוסק בל"ל שאלו מי מעיד בו . עיי"ש שמביא
 מדברי הש"ס חגיגה (ט"ו ע"א) לישב זאת ותירונו
 דחוק . ואפ"ל לפי שגדולה היא המחילה שעשה הקב"ה
 לגדולי ישראל כמבואר בש"ס ברכות י"ב בהא דאמר
 שמואל לשאל מחר אתה עמי ואר"י עמי במחיתני
 דמזה מוכח דאחילו ליה משמיא . מזה מוכן שכמה
 גדולה היא המחילה שזכה בה . וכמה גדול הוא הזוכה
 לכנס במחיתו . עיי' בעירובין (נ"ג ע"ב) שהביאו
 מאמר זה בשינוי מעט דשם אמרו ואר"י מנין שמחל
 לו הקב"ה על אותו עון שנאמר כו' מחר אתה עמי
 במחיתני . ובילקוט מביא מאגדה שמואל בשם חלמידי
 דרבי אחי חזיבה היא מיתתו של שאל יוחר מחיו .
 שחיו לא נאמר עמי ובמיתתו נאמר עמי במחיתני .

ויסודתם בהרי קודש ע"פ דברי המשנה (נפ"כ דעדות משנה
 ט') הוא היה אומר [יפירש על ר"ע] האב זוכה לכן בניו ככה
 בעושר בהכמה ובשנים ובר"מ ז"ל בפי' מביא בשם החוספתא
 דחכמים חולקין עליו וסוברים דהאב זוכה בהמשך דברים רק
 עד שהגיע לפרק עונת חיוב מלות . אבל אחרי כן אם הוא
 זדיק זוכה לעלמו וא"ל אין אביו זוכה לו עיי"ש . ונדרש להבין
 במאי פליגי . והנה כד' דברים שהם המי והכח והעושר והשנים
 ילפי בש"ס ירושלמי בקדושין פ"א מכתובים אלו . והדרך על
 בניהם . נבחר בארץ יהי' זרעו . ולא ראיתי זדיק נעזב וזרעו
 מבקש להם . למען ירבו יומים בניכם . ועל דבר החמישי
 שהוא חכמה מביאים שם הכתוב ולמדחם אוחם את בניכם .
 ולכאורה אינו מוכן לנו מתקרא הזה למר שאם ילמוד האב את
 בנו תורה יהי' הבן חכם . ומה גם שמינו בש"ס נדרים (פ"א
 ע"א) שאין בני ת"ה מטיים להיות ת"ה שלא יאמרו ירושה היא
 להם . וכן דרשו חז"ל על הכתוב בקהלת אדם אחד מאלף מלאכי
 אלו בני אדם נכנסין לבית הספר ויוצא אחד מהם לתלמוד .
 וא"כ איפא איך נוכל לדרוש מהכתוב ולמדחם את בניכם שהאב
 זוכה לכן בחכמה . ובמד"ר קהלת פ"ו איתא כנראה שבעולם אלף
 בני אדם נכנסין למקרא יולאין מהן ק' למשנה יולאין מהן
 עשרה לתלמוד ילא מהן אחד להוראה . ושם בויקרא רבה פ"ב
 מוכא מאמר זה בשינוי הלשון קצת . וביפ"ה שם מפרש מאמר זה
 כשאלף בני אדם נכנסין לתלמוד מקרא יולאין מהם ק' המבינים
 את